

# BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

## DEALING WITH DISAPPOINTMENT

רד"ק (בראשית ד:ו)

ויאמר ה', היה הדבור עמו כדי לייסרו ולהשיבו למוטב וללמדו דרך תשובה לו ולדורות הבאים. כי החוטא יש לו כפרה אם ישוב בתשובה שלימה

ספורנו (בראשית ד:ו)

למה חרה לך, למה קנאת באחיד, כדואג על שקבלתי קרבנו ברצון, הנה לא היה זה רצון פשוט או שלא כדין, ולמה נפלו פניך, כי כשיש לקלוקל איזו תקנה אין ראוי להצטער על מה שעבר, אבל ראוי להשתדל להשיג תקון לעתיד.

אברבנאל (בראשית ד:ו, עמ' קכ"ז)

ולכן הוכיחו ה' "למה חרה לך" ר"ל בחשבך שהבל הוא הגורם ולמה נפלו פניך ע"צ הקנאה, שאין הענין כאשר דמית, שהנה אם תטיב מצד עצמך תשא פניך ולא תבוש, אז תתנשא במעלה ולא יוכל אחר לפגום מעשיך כמו שחשבת על הבל. אבל אם לא תטיב . . . והכוונה כלה שלא היה הבל ומנחתו סבה לשלא קובלה מנחתו של קין, אלא שהיא בעצמה לא היתה ראויה ולא הגונה להתקבל.

גמ' יומא (נב.)

והתניא, איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: שאת . . .

אבן עזרא (בראשית ד:ז)

ופי' שאת על דעת מפרשים רבים שאת עונך. והנכון בעיני שאת פנים, כי כתוב בתחלה ויפלו פניו, וזה דרך בושה, כטעם ואיך אשא פני (ש"ב ב, כב), וטעמו אם עשית טוב תשא פניך,

רמב"ן (בראשית ד:ז)

הלא אם תיטיב שאת – על דעת המפרשים שאת עונך. ועל דעת רבי אברהם שאת פניך – כנגד "למה נפלו פניך", כי המתבייש כובש פנים למטה . . . והמכבדו כאלו נושא פניו למעלה . . . ועל דעתו, אם תיטיב יהיה לך יתר שאת על אחיד, כי אתה הבכור. וזה טעם "למה חרה לך", כי בבשתו מאחיו נפלו פניו, ובקנאתו ממנו הרגו. והנה אמר לו "למה חרה לך" על אחיד "ולמה נפלו פניך" ממנו, "הלא אם תיטיב" יהיה לך יתר "שאת" על אחיד, "ואם לא תיטיב" לא עמו בלבד תבואך רעה, כי "לפתח" ביתך "חטאתך רובין" להכשילך בכל דרכיך. "ואליך תשוקתו" – שהוא ישתוקק להיות דבק בך כל הימים, אבל "אתה תמשול בו" אם תחפוץ, כי תיטיב דרכיך ותסירנו מעליך. הורה על התשובה, שהיא נתונה בידו לשוב בכל עת שירצה ויסלח לו:

גמ' סנהדרין (צא:)

ואמר לו אנטונינוס לרבי: מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יציאה? – אמר לו:

משעת יצירה. – אמר לו: אם כן בועט במעי אמו ויוצא! אלא: משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו שנאמר +בראשית ד'+ לפתח חטאת רבץ.

#### גמ' נדה (ל):

ומלמדין אותו כל התורה כולה, שנאמר +משלי י"ד /ד'+ ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחייה, ואומר +איוב כ"ט+ בסוד אלוה עלי אהלי. מאי ואומר? וכי תימא נביא הוא דקאמר – ת"ש: בסוד אלוה עלי אהלי. וכיון שבא לאויר העולם – בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר +בראשית ד'+ לפתח חטאת רובץ.

#### אבן עזרא (בראשית ד:ז):

ואליך תשוקתו, כי היצר ישוב אל משמעתך ברצונך, גם יש בכך כח למשול בו: